

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201308211310>

Author(s): Lönnroth, Harry
Title: Nordistikens fyra årtionden vid Tammerfors universitet
Main work: Nordistikens historia i Finland
Editor(s): Lönnroth, Harry
Year: 2004
Pages: 107-151
ISBN: 951-44-6352-8
Publisher: Tampere University Press
Discipline: Languages
Item Type: Article in Compiled Work
Language: sv
URN: URN:NBN:fi:uta-201308211310

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

Harry Lönnroth

Nordistikens fyra årtionden vid Tammerfors universitet

1 Inledning

Den gamla industristaden Tammerfors (gr. 1779) blev universitetsstad 1960. Tammerfors universitets historia går dock längre tillbaka i tiden. I själva verket har universitetet i detta nu en knappt 80-årig historia bakom sig. Dess föregångare – Kansalaiskorkeakoulu – grundades redan 1925 i Helsingfors.¹ Fem år senare, 1930, bytte den namn till Yhteiskunnallinen Korkeakoulu (YKK). YKK, som var belägen vid Franzensgatan 13 i Helsingfors, flyttade till den nya huvudbyggnaden på Kalevantie 4 i Tammerfors. Den 1 april 1966 blev Yhteiskunnallinen Korkeakoulu genom en namnändring Tammerfors universitet (Tampereen yliopisto) som från och med den 1 augusti 1974 är ett statligt universitet. I dag hör Tammerfors uni-

¹ Den bärande tanken bakom Kansalaiskorkeakoulu ('Medborgarhögskolan') och dess efterföljare Yhteiskunnallinen Korkeakoulu ('Samhälleliga högskolan') var att möjliggöra universitetsstudier också för den del av landets ungdom som inte tagit studentexamen, en på sin tid banbrytande tanke i Finland.

versitet till de största i landet med sex fakulteter² och cirka 15 000 studerande.

I den här utvecklingen intar också nordistiken, det vill säga studiet av de nordgermanska språken, sin givna plats. Höstterminen 2004 har det förflutit 40 år sedan undervisningen i ämnet *nordisk filologi* inleddes. Ämnets första tjänst var ett lektorat som under höstterminen 1964 uppehölls av en tillförordnad lektor, FM Kaarina Hosiaislouma. Forskning i ämnet kom i gång i början av vårterminen 1965 då professuren i nordisk filologi inrättades. Efter hand började antalet lärare i nordisk filologi öka i takt med antalet studerande. Den största orsaken härtill var att ämnets viktigaste samhälleliga serviceuppgift har varit och är att utbilda svensklärare för den finska skolan.

Nordisk filologi var bland de första ämnen som grundades vid humanistiska fakulteten. De övriga ordinarie språkprofessorerna inrättades 1962 (finska språket), 1965 (engelsk filologi och germansk filologi), 1974 (slavisk filologi, i första hand nyryska) och 1991 (franska språket).³

På 1980-talet riktades reformkrav mot ämnet och tyngdpunkten i undervisningen lades på moderna nordiska språk. Från och med den 1 augusti 1994 heter ämnet därför *nordiska språk*. Namnbytet återspeglar övergången från den språkhistoriska till den nuspråkliga

² Samhällsvetenskapliga (1949), humanistiska (1964), ekonomisk-administrativa (1965), medicinska (1972), pedagogiska (1974) och informationsvetenskapliga (2001) fakulteten. Humanistiska fakulteten grundades den 10 april 1964 och den 22 maj samma år godkändes dess examensfordringar.

³ Professurerna i översättningsvetenskap (engelska, ryska och tyska) finns inte medräknade här.

fokuseringen i undervisningen.⁴ På 1980-talet inleddes bland annat undervisning i danska och norska på grundstudienivå. (Kaarninen & Harjula & Sipponen 2000:281.) Nordiska språk är också ämnets ursprungliga namn eftersom det på 1850-talet fick sina första professurer vid universiteten i Uppsala och Lund. Trots att ämnet numera heter nordiska språk har fokus i forskning och undervisning i praktiken legat på svenska språket, företrädesvis nusvenska. Den sverigesvenska och nordiska profilering som präglade nordistiken i Tammerfors på 1980- och 1990-talen började aktivt förstärkas på professor Antti J. Pitkänens initiativ (ett resultat av detta arbete är t.ex. kompendiet i norska av Kristiansen & Lundeby 1998).

Ämnets historia kan grovt delas in i tre huvudperioder vilka sammanfaller med den aktiva professorskårens forskning och undervisning: Björn Petterssons tid (1960- och 1970-talen), Antti J. Pitkänens tid (1980- och 1990-talet) samt Kristina Nikulas (från 1990-talet) och Gunilla Harling-Krancks tid (från början av 2000-talet).

2 Mål och material

Den här artikeln är en översikt över nordistikens fyrtioåriga historia vid Tammerfors universitet (1964–2004). Den valda perioden täcker tiden från grundandet av ämnet nordisk filologi till i dag. Artikelns tonvikt är lagd på forskning och ämnets personal, i synnerhet professorer och deras vetenskapliga gärning. Undervisningspersonal och

⁴ Man bedriver dock fortfarande språkhistorisk forskning inom ämnet. Den så kallade *Filologiska linjen* erbjuder ett brett urval av språkhistoriska specialkurser på fördjupad nivå. Den historiska inriktningen förstärks av de nuvarande professorernas forskning i namn (Harling-Kranck) och dialektologi (Harling-Kranck och Nikula). De övriga specialiseringslinjerna är *Linjen för modern svenska*, *Litteraturlinjen*, *Lärrarlinjen* och *Medielinjen*.

-profil, grannspråk och studerande behandlas däremot mera summariskt. Utanför behandlingen faller bland annat hur kursfördringarna förändrats med tiden, det vill säga vad som upplevts som väsentligt i undervisningen under olika årtionden och varför. Inte heller avhandlingar pro gradu behandlas närmare i det här sammanhanget.

Ett viktigt syfte med min artikel är att dokumentera den personal som under årens gång arbetat inom nordiska språk vid Tammerfors universitet. Uppgiften är svår och resultatet knappast utan luckor eftersom antalet tillfälliga förordnanden i ämnets historia är stort, vilket särskilt gäller tillförordnade lektorer, assistenter och timplärare. Många personer har kommit och gått utan att dokumenten lämnar några tillförlitliga vittnesbörd om dem.

Historiken baserar sig huvudsakligen på Tammerfors universitets verksamhetsberättelser och undervisningsprogram (se källförteckningen nedan) men också på diskussioner med ämnets personal.⁵ Tidigare har lektor Kari Leinonen sammanställt en opublicerad, mera populärt hållen krönika om ämnets faser vid Tammerfors universitet (på svenska Leinonen 1991a, på finska Leinonen 1991b). Själva universitetet har behandlats utförligt av Viljo Rasila (1973), som skrivit *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu historia (1925–1966)*, och av Mervi Kaarninen, Minna Harjula och Kauko Sipponen (2000), som skrivit *Tammerfors universitets historia (1960–2000)*. I de här två historikerna behandlas kort också ämnet nordisk filologi/nordiska språk.

⁵ Kristina Nikula, Gunilla Harling-Kranck och Tiina Harjula. Jag tackar alla för hjälp och kommentarer. Ett tack går även till avdelningssekreteraren Sirkka Lamminen vid humanistiska fakulteten som gett mig kopior av dokumenten om besättandet av de biträdande professurerna.

3 Personal

3.1 Professorer

Professuren i nordisk filologi – lärostol 52 – grundades genom en förordning den 1 januari 1965. Från och med den 1 januari 2001 heter tjänsten professor i nordiska språk. Tjänstebeskrivningen har den 12 december 2002 definierats om till en professur i nordiska språk, särskilt svenska. Till dags dato har tre personer blivit utnämnda till tjänsten: Björn Pettersson (1965–1982), Antti J. Pitkänen (1984–1999) och Gunilla Harling-Kranck (2004–). Från och med 1998 fick de tidigare biträdande professorerna professors status. Från det här året har sålunda också biträdande professor Kristina Nikula varit professor vid Tammerfors universitet. Hon har handhaft tjänst 52 på förordnande 1998–2004.

3.1.1 Björn Pettersson (1965–1982)

Banbrytaren för den vetenskapliga forskningen och undervisningen i nordisk filologi vid Tammerfors universitet var FD, DE Björn Pettersson (1919–2002), ämnets förste och länge ende professor. Han tjänstgjorde utan avbrott 1965–1982. Professor Pettersson var född och uppvuxen i Åbo men i sitt vuxna liv bosatt och verksam i Helsingfors. Det var dock i Tammerfors som han gjorde sitt dagsverke och staden blev hans hemstad ända till hans död.⁶ Han var krigsveteran och hade deltagit både i vinterkriget 1939–1940 och fortsättningskriget 1941–1944.

⁶ Se Wikströms (2002) nekrolog över Pettersson.

Björn Otto Petter Pettersson utnämndes till professor i nordisk filologi vid Yhteiskunnallinen Korkeakoulu från och med den 1 september 1965 (Kaarninen & Harjula & Sipponen 2000:281). Han kallades till den nyinrättade tjänsten från sin post som biträdande professor i nordisk filologi vid Helsingfors universitet. Som sakkunniga hörde humanistiska fakulteten professorerna Olav Ahlbäck och Carl-Eric Thors från Helsingfors universitet. Pettersson utnämndes av kansler Eino Saari den 27 maj 1965. Installationsföreläsningen om finskans inflytande på svenskan eller ”Suomen kielten vaikutus ruotsin kieleen” höll han den 27 oktober 1965.⁷ Han avgick med pension den 1 september 1982. Sin avskedsföreläsning den 30 september 1982 hade han betitlat ”Ruotsi ja suomi” (’Svenskan och finskan’). Föreläsningarna tangerar hans två största forskningsintressen, finlandssvenska och språkvård.

Björn Pettersson hade studerat vid Handelshögskolan vid Åbo Akademi 1937–1939. Efter att ha blivit diplomekonom 1946

Björn Pettersson

⁷ För ytterligare information om Pettersson se *Kutsu kuulemaan niitä julkisia esitelmää, jotka Yhteiskunnallisen Korkeakoulun kasvatustieteen professori Väinö Juhanen Heikkinen ja pohjoismaisen filologian professori Björn Otto Petter Pettersson pitävät virkaanastujaisissaan 27 päivänä lokakuuta 1965 kello 12.*

arbetade han som lektor i svenska vid handelshögskolan 1946–1958 (se Sandström 1977:54–55). Filosofie kandidatexamen tog han 1948 vid Åbo Akademi och samma år promoverades han till filosofie magister. Han avlade filosofie licentiatexamen år 1957 vid Åbo Akademi med avhandlingen *Bildliga naturmotiv i Topelius lyrik*. Två år senare, 1959, fullbordade han som Rolf Pippings elev vid Åbo Akademi sin doktorsavhandling *Stilstudier i de svenska landskapslagarna* (jfr Karlsson & Enkvist 2000:255).

Innan Björn Pettersson blev biträdande professor i Helsingfors, hade han innehaft ett lektorat i svenska språket 1957–1964. Åren 1961–1962 hade han arbetat som tillförordnad biträdande professor och åren 1962–1963 som tillförordnad professor vid Helsingfors universitet. Till biträdande professor utnämndes han 1964. Han innehade länge en docentur vid Helsingfors universitet, 1960–1964 och 1965–1987 (Huldén 1990:57–58).

Björn Petterssons publikationsverksamhet omspannar tiden från slutet av 1940-talet till slutet av 1980-talet (i bilaga 2 publiceras en förteckning över hans tryckta skrifter vid Tammerfors universitet 1965–1982). I sin doktorsavhandling anlägger Pettersson (1959) ett stilistiskt perspektiv på de bildliga uttrycksmedlen i de fornsvenska landskapslagarna. Han behandlar ellipser, metonymier, metaforer och liknelser men också icke-bildliga ordspråk, talesätt, reflektioner och sentenser.

Björn Pettersson forskade framför allt i språkvård och finlandssvenska. Speciellt minnesvärd är Pettersson tack vare böckerna *Språkbruk och språkvård* (Pettersson 1962) och *Högsvenska* (Bergroth & Pettersson 1968). Båda verken har kommit ut i flera upplagor och har allmänt använts som kursbok vid universitet i Finland. I den förra boken har Pettersson medverkat som redaktör men också bidragit med uppsatsen ”Stil och språk i affärsbrev”. Den senare boken, ett sammandrag av Hugo Bergroths *Finlandssvenska* (2 uppl. 1928),

har Pettersson reviderat och kompletterat med nya rön. Som två andra viktiga tidigare publikationer av Björn Pettersson kan nämnas de längre uppsatserna ”Bildliga naturmotiv i Topelius’ lyrik” (1952) (jfr licentiatavhandlingen ovan) och ”Nominal satsbildning i Mikael Lybecks prosa” (1961).

I artikelsamlingarna *Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska I–II* publicerade Pettersson (1978, 1979) på nytt en rad artiklar om språk och stil som han publicerat i andra sammanhang från tidigt 1950-tal till 1978. Den första volymen innehåller uppsatser och smärre artiklar med stor spännvidd, den andra volymen har ägnats åt ordstudier, i huvudsak finlandismer, som låg honom varmt om hjärtat. I boken får många typiskt finlandssvenska ord en sakkunnig förklaring. Från och med 1958 var han finländsk sakkunnig i Svenska Akademiens ordbok gällande svenskan i Finland.

Som akademisk lärare föreläste professor Pettersson ofta om strukturskillnader mellan svenska och finska, fornisländska, svensk litteratur från förromantiken till nutiden, äldre Västgötalagen och Upplandslagen, grundfrågor i svensk språkriktighet och svensk satslära sedd mot den historiska bakgrunden. Ytterligare ledde han proseminarie- och laudaturseminarieövningar.Handledning av laudaturarbeten (avhandlingar pro gradu) var redan under Petterssons tid och är fortfarande en av professorns viktigaste uppgifter.

År 1968 omnämndes Pettersson som en eventuell efterföljare till rektor Paavo Koli vid Tammerfors universitet (Kaarninen & Harjula & Sipponen 2000:106). Med anledning av sin 60-årsdag hyllades han av ett trettiotal kolleger med en festskrift (se *Festskrift till Björn Pettersson 29.12.1979*). Björn Pettersson har karakteriserats som ”en framstående stylist” som har skrivit ”en lång rad värdefulla artiklar” om svensk språkvård (Huldén 1990:53). Bland annat för de här insatserna blev han 1992 hedersledamot i Hugo Bergroth-sällskapet.

3.1.2 Antti J. Pitkänen (1984–1999)

Den andre innehavaren av den ordinarie professuren i nordisk filologi vid Tammerfors universitet blev FD Antti Juho Pitkänen. Pitkänen, som var biträdande professor från 1981, hade handhaft den ordinarie professuren efter professor Petterssons pensionering på förordnande från och med den 1 september 1982 till sin utnämning den 1 december 1984. Han avgick med pension den 31 december 1999. Antti J. Pitkänen, som är född i Siilinjärvi i Savolax 1939, hade arbetat inom skolvärlden (i Kemi 1964–1965 och i Tammerfors 1967–1976) i flera år innan de akademiska studierna drog honom med sig. Under de här åren hade han skaffat sig en gedigen pedagogisk meritering. Han hade också arbetat som tillförordnad assistent i nordisk filologi vid Uleåborgs universitet 1966–1967.

Då professor Petterssons professur ledigförklarades lockade den tre sökande: FD Antti J. Pitkänen, FD Matti Rahkonen och FD Kaj Wikström. Den 28 augusti 1984 återtog Matti Rahkonen sin ansökan och blev i stället professor i Jyväskylä. Som sakkunniga i Tammerfors fungerade professorerna Lars Huldén (Helsingfors), Einar Lundebj (Oslo) och Bo Ralph (Stockholm). Vid

Antti J. Pitkänen

sitt möte den 28 mars 1984 konstaterade humanistiska fakulteten att alla tre sökande var vetenskapligt kompetenta för tjänsten. I första förslagsrum ställde fakulteten den 19 september 1984 FD Pitkänen och i andra förslagsrum FD Wikström. Eftersom president Mauno Koivisto var förhindrad, utnämnde statsminister Kalevi Sorsa den 11 november 1984 Antti J. Pitkänen till professor i nordisk filologi. Professor Pitkänen installerades den 20 mars 1985: i sin installationsföreläsning dryftade den färske professorn frågan ”Vilken väg för svenskundervisning/nordisk filologi?” (se Pitkänen 1985b).

Antti J. Pitkänen hade avlagt filosofie kandidatexamen vid Jyväskylä universitet 1964 och filosofie licentiatexamen vid Helsingfors universitet 1976. Sin doktorsavhandling skrev han vid Helsingfors universitet där han 1979 disputerade på den digra avhandlingen *Binominala genitiviska hypotagmer i yngre nysvenska*, ett grundläggande verk om svenskans genitiv. Han var också docent i nordiska språk vid Helsingfors universitet i nästan två årtionden (1980–1999). Antti J. Pitkänen var yngre vetenskapsidkare vid Finlands Akademi 1977–1980 och äldre vetenskapsidkare 1984 och 1991–1992. Under 1980-talet deltog han i projektet *Äldre nysvensk syntax* som pågick vid Helsingfors universitet 1981–1986 (se Pitkänen 1983a). Utöver detta hade professor Pitkänen många förtroendeuppdrag vid Tammerfors universitet: han var bland annat prefekt för Institutionen för filologi II 1982–1985 och 1987–1988, dekanus för humanistiska fakulteten 1985–1986 och prorektor för Tammerfors universitet 1987–1990.

Efter sin doktorsavhandling 1979 gav Antti J. Pitkänen ut två vetenskapliga monografier. Den första, forskningsrapporten *Vad språkfelen berättar. Felanalys av finska invandrarelevens fria skriftliga framställning* (1980), utkom som ett led i det så kallade SPRINS-projektet vid Göteborgs universitet. I sin undersökning inventerar, analyserar och förklarar Pitkänen språkfelen i 60 finska invandrarelevens uppsatser. Många av hans informanter hade bott hela sitt

liv i Sverige eller hade flyttat dit före skolåldern. Utgående från resultaten av sin forskning presenterar Pitkänen (1980:45) centrala felkällor i finska invandrarelevens fria skriftliga framställning. Den andra monografin, som han skrev tillsammans med professor Viljo Kohonen, var en introduktion till kvantitativ språkforskning och områdets adb-tillämpningar (Pitkänen & Kohonen 1984). Kvantitativ metod hörde till Pitkänen's specialområden; bland annat Karlsson och Enkvist (2000:257) har konstaterat att Antti J. Pitkänen i sin forskning tillämpade metoden på ett nytt sätt. Under femårsperioden 1979–1984 hade Antti J. Pitkänen publicerat tre monografier, drygt tio vetenskapliga artiklar, samt redigerat två böcker. Efter sin utnämning skrev han artiklar och redigerade böcker, huvudsakligen i institutionens skriftserie, där han också bidrog med egna artiklar (t.ex. Pitkänen 1985a, 1995, 1999; se bilaga 1).

Antti J. Pitkänen's specialområden var många: han forskade framför allt i kontrastiv svensk-finsk grammatik (se speciellt Pitkänen 1983b), interlanguage-analys eller felanalys (t.ex. Pitkänen 1982a, 1982b, 1984, 1989), stilistiska och litterära ämnen (se t.ex. Pitkänen 1985c) och fonetik (tillsammans med FL Kari Leinonen och docent Veijo V. Vihanta; se t.ex. Leinonen & Pitkänen 1982; Leinonen & Pitkänen & Vihanta 1982). Han föreläste likväl oftast om grammatiska ämnen. (För Antti J. Pitkänen's fullständiga bibliografi se Lönnroth, under utgivning.)

Antti J. Pitkänen gjorde också en stark insats för den nordiska kulturen i Tammerfors. Universitetets och Tammerforshusets stor-satsning *Islandia*, en isländsk kulturvecka, var den första nordiska kulturveckan som anordnades i Tammerfors 19–24.10.1990. Ämnet nordisk filologi deltog aktivt i förberedelserna: händelsen var en stor publik- och medieframgång och gnistan till de övriga efterföljande nordiska kulturveckorna. Under veckan promoverades bland annat Islands president Vigdís Finnbogadóttir till hedersdoktor vid Tam-

merfors universitetens humanistiska fakultet. Både norska, svenska och danska kulturveckor anordnades i Tammerfors på 1990-talet: *Norska veckan* 21–25.9.1994, *Svenska veckan* 16–24.9.1996 och *Danska veckan* 22–28.9.1997. Under de här veckorna besöktes institutionen och staden bland annat av många kända nordiska författare. Bland annat för dessa förtjänster belönade Kulturfonden för Sverige och Finland Antti J. Pitkänen med sitt uppmärksammade kulturpris 1997 – samma år blev han också inbjuden till president Martti Ahtisaaris självständighetsmottagning på Slottet.⁸

3.1.3 Gunilla Harling-Kranck (2004–)

Sitt jubileum till ära inleder ämnet sin fyrtionde hösttermin med en ny ordinarie professor. Den professur som Antti J. Pitkänen innehade ledigförklarades av ekonomiska skäl först den 20 januari 2003. Den utlysta tjänsten lockade många sökande: FD Martina Buss (Vasa), FD Saara Haapamäki (Åbo), FD Gunilla Harling-Kranck (Helsingfors), FD Mikko Kuronen (Tammerfors), FD Camilla Wide (Helsingfors) och FD Antti Ylikiiskilä (Falun). Som sakkunniga hörde humanistiska fakulteten professorerna Lars-Gunnar Andersson (Göteborg), Merja Koskela (Vasa) och Henrik Williams (Uppsala). Av de sex sökandena kompetentförklarades Gunilla Harling-Kranck, som alla sakkunniga enhälligt ställde i första och enda förslagsrum för professuren. Kansler Heikki Koski utnämnde docenten i nordisk namnforskning vid Helsingfors universitet FD Gunilla Harling-Kranck till professor i nordiska språk, särskilt svenska språket, från och med den 1 augusti 2004. Gunilla Harling-Kranck, som är

⁸ För ytterligare information om Pitkänen se *Kutsu kuulemaan sitä julkista esitelmää jonka Tampereen yliopiston pohjoismaisen filologian professori Antti J. Pitkänen pitää virkaanastujaisissaan 20 päivänä maaliskuuta 1985.*

född i Lovisa i östra Nyland 1943, handhade den före detta biträdande professorstjänsten (tjänst 148) i Tammerfors på förordnande 1.8.2003–31.7.2004.

Gunilla Harling-Krancks forskning har huvudsakligen koncentrerat sig på två specialområden: namnforskning och dialektologi. Hennes forskarprofil är med andra ord utpräglad nordisk. Hon disputerade för doktorsgraden vid Helsingfors universitet 1990 på avhandlingen *Namn på åkrar, ängar och hagar*, som hade kommit till inom forskningsprogrammet *Finlands svenska ortnamn* vid Svenska litteratursällskapet i Finland. Sin licentiatavhandling hade hon skrivit inom samma projekt (1987; se förteckningen i slutet av boken). Till docent i nordisk namnforskning vid Helsingfors universitet utnämndes hon 1997. Hon har arbetat vid olika finländska universitet (Helsingfors universitet, Åbo Akademi och Åbo universitet) och har före det en mångårig erfarenhet som dialektolog och arkivarie vid Språkarkivet vid Svenska litteratursällskapet i Finland. Forskare vid Finlands Akademi var hon 1991–1994. Alltsedan 1966 har hon bedrivit insamling av ortnamn och gjort dialektuppteckningar på uppdrag av Svenska litteratursällskapet i Finland och Forskningscentralen för de inhemska språken.

Gunilla Harling-Kranck har under många år deltagit i NORNA:s (Nordiska samarbetskommittén för namnforskning) verksamhet, hon har bland annat haft många förtroendeuppdrag. Bland hennes dialektologiska publikationer skall speciellt nämnas boken *Från Pyttis till Nedervetil* som innehåller tjugonio dialektprov från Svenskfinland (Nyland, Åboland, Åland och Österbotten) (Harling-Kranck 1998). Boken är försedd med en cd-rom med motsvarande bandade dialektprov. Boken innehåller också hennes översiktsartikel ”Finlandssvenska dialekter”.

Gunilla Harling-Krancks vetenskapliga produktion är mångårig och omfattande: två monografier, ett fyrtiotal vetenskapliga

artiklar, drygt tio tidningsartiklar och recensioner samt drygt tjugo inledning, översikter, litteraturkrönikor, register och bibliografier. Hon är en av redaktörerna för tidskriften *Folkmålsstudier*. Därtill har hon redigerat över tio verk. Harling-Kranck var också med inom projektet *Staden och idéerna. Det urbana i sjuttonhundratalet – och sjuttonhundratalet i nutiden* inom ramen för programmet *Svenskt i Finland – finskt i Sverige* (2000–2003), där hennes forskningsrubrik är ”Stadsbebyggelsen och dess namngivning: namnskicket i städerna, gårdsnamn, gatunätets utveckling, profilering av det urbana namnskicket och mönsterbildning för gårds- och gatunamn”. Hennes aktuella forskning handlar huvudsakligen om ortnamn, speciellt gatunamn. Hon är också svensk sakkunnig i Helsingfors stads gatunamnskommitté sedan 1983.

3.1.4 Kristina Nikula (1998–)

Av de två nuvarande professorerna kom FD Kristina Nikula (1943–) för första gången till Tammerfors universitet för tjugo år sedan, den 1 januari 1984. Antti J. Pitkänen, som efter professor Björn Petterssons pensionering handhade professuren på förordnande, hade fått ett 1-årigt forskarstipendium som äldre vetenskapsidkare vid Finlands Akademi och var tjänstledig 1.1.1984–31.12.1984. Kristina Nikula handhade under den här tiden professuren och senare också som tillförordnad den biträdande professorstjänsten 1.8.1985–31.8.1986. Hon utnämndes till ordinarie biträdande professor i nordisk filologi från och med den 1 september 1986 (se kapitel 3.2.3 nedan).

Kristina Nikula avlade sin filosofie magister- och filosofie licentiatexamen vid Åbo Akademi (filosofie magister 1968 och filosofie licentiat 1976). Hon var under perioden 1972–1986 anställd först som tillförordnad och senare som lektor i svenska vid dåvarande

Handelshögskolan vid Åbo Akademi sedermera ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Under läsåret 1982–1983 var hon anställd som tillförordnad biträdande professor i modersmålets didaktik vid pedagogiska fakulteten i Vasa. Nikula är sedan 1982 docent i nordiska språk vid Uppsala. Hon har varit anställd som äldre vetenskapsidkare vid Finlands Akademi i två perioder, 1988–1989 och 1994–1995. Under Institutionens för filologi II sista år 1998–2001 fungerade Nikula som dess prefekt.

Kristina Nikula hör till de få finländska nordister som disputerat vid utländska universitet. Hon var, trots att hon en del av tiden innehade ett lektorat i Åbo, åren 1969–1977 och 1978–1979 bosatt i Uppsala, där hon hösten 1979 disputerade på avhandlingen *Dialektal väderleksterminologi. Ordfältsstudier i Närpes-dialekten*. Nikula, som är född i Närpes i södra Österbotten, behandlar sin hemorts dialekt också i sin andra monografi *Om närpesdialekten. Språket i kommunfullmäktige och Ordspråk och talesätt* (Nikula 1988) och i flera kortare artiklar.

Inom Nikulas forskning kan urskiljas ett antal tyngdpunktsområden som i hög grad överlappar varandra: dialektologi, finlandssvenska och i anslutning härtill norm- och språkriktighetsfrågor, lexikografi som i sig också inbegriper både dialekt och finlandssvenska samt ytterligare forskning om namn som lexikografiskt problem och namn i litteraturen. Efter Finlands inträde i EU har hon också bidragit med arbeten om den så kallade EU-svenskan. Som en röd tråd går genom många arbeten intresset för semantik. I början av 1980-talet då det inte ännu ansågs lämpligt att nordister intresserade sig för bilder publicerade Nikula uppsatsen ”Skyttspråk – några iakttagelser” (1985). Intresset för samspelet text–bild återuppväcktes i slutet av 1990-talet och har småningom lett fram till projektet *Text, bild, samhälle*. Vid sidan av vetenskapliga arbeten har Nikula också publicerat tidningsartiklar och recensioner samt fungerat som utgivare. (För närmare

information om Kristina Nikulas publikationer se festskriften *Från Närpesdialekt till EU-svenska*; Lönnroth 2003a.)

3.1.5 Tillförordnade professorer

FD Björn Pettersson 1965

FD Antti J. Pitkänen 1982–1984

FD Kristina Nikula 1984, 1998–2004

FD Ingegerd Nyström 1991

FD Håkan Åbrink 1999–2001 (tjänst 148)

FD Gunilla Harling-Kranck 2003–2004 (tjänst 148)

3.2 Biträdande professorer

En biträdande professur i nordisk filologi (tjänst 148) inrättades den 1 augusti 1974 men besattes först den 1 mars 1978. Ämnet nordisk filologi har under sin existens vid Tammerfors universitet haft tre biträdande professorer: Kaj Wikström (1978–1980), Antti J. Pitkänen (1981–1984) och Kristina Nikula (1986–1998). Som redan konstaterats omvandlades biträdande professorstjänster till professurer 1998, vilket innebar att Kristina Nikulas tjänst då omvandlades till en professur i nordisk filologi (se kapitel 3.1.4 ovan).

3.2.1 Kaj Wikström (1978–1980)

FD Kaj Wikström utnämndes till den första biträdande professorn i nordisk filologi från och med den 1 mars 1978. Han var den ende sökanden. Sakkunnigutlåtandena vid besättandet av tjänsten avgavs av professorerna Björn Pettersson (Tammerfors) och Carl-Eric Thors (Helsingfors). Wikströms tid som biträdande professor varade till den

31 december 1979, eftersom han då hade blivit utnämnd till professor i nordisk filologi vid Uleåborgs universitet och senare vid Joensuu högskola. Han fortsatte dock som tillförordnad biträdande professor i Tammerfors under vårterminen 1980 (1.1.1980–31.7.1980). Därefter kvarstod han vid institutionen som docent (se kapitel 3.3 nedan). Innan Kaj Wikström kom till Tammerfors, hade han studerat vid Helsingfors universitet, där han 1964 hade avlagt filosofie kandidatexamen (Wikström blev filosofie licentiat 1968 och filosofie doktor 1977 i Tammerfors).

3.2.2 Antti J. Pitkänen (1981–1984)

Från och med den 1 mars 1981 utnämndes Antti J. Pitkänen till biträdande professor i nordisk filologi. Han hade handhaft tjänsten på förordnande 1980–1981. Tjänsten hade sökts av FD Antti J. Pitkänen och FD Kaj Wikström, som dock senare drog tillbaka sin ansökan. Som sakkunniga fungerade professorerna Christer Laurén (Vasa) och Carl-Eric Thors (Helsingfors). Pitkänen provföreläste den 10 december 1980 över rubriken ”Om språklig informationsbehandling” och blev ställd i första och enda förslagsrum för tjänsten vid fakultetsmötet den 17 december 1980. Pitkänen upprätthöll tjänsten tills han utnämndes till ordinarie professor 1984 (se kapitel 3.1.2 ovan).

3.2.3 Kristina Nikula (1986–1998)

Från och med den 1 september 1986 utnämndes FD Kristina Nikula till biträdande professor i nordisk filologi. Tre sökande anmälde sig till tjänsten: FD Airi Kartano, FD Kristina Nikula och FD Taina

Pitkänen-Koli, av vilka den sista dock drog tillbaka sin ansökan. Som sakkunniga fungerade professorerna Lennart Elmevik (Uppsala) och Christer Laurén (Vasa). Av de sökande kunde endast Kristina Nikula styrka sin kompetens. Den 21 maj 1986 provföreläste hon över rubriken ”Vad är finlandssvenska egentligen?”. Vid humanistiska fakultetens möte samma dag blev FD Nikula ställd i första och enda förslagsrum. (Se kapitel 3.1.4 ovan.)

3.2.4 Tillförordnade biträdande professorer

FL, FD Kaj Wikström 1974–1978, 1980
FD Antti J. Pitkänen 1980–1981
FL Kari Leinonen 1983, 1984–1985, 1994–1995
FD Kristina Nikula 1985–1986
FD Ingegerd Nyström 1988–1989

3.3 Docenter

Ämnets hittills enda docentur var definierad som docentur i svenska språket. Från och med den 1 juni 1980 till och med den 29 februari 2004 innehades den av FD Kaj Wikström (1939–), den förste doktorn i nordisk filologi i Tammerfors. Han blev sedermera professor vid Joensuu universitet 1980–2002. Wikström, som hade fått sin forskarutbildning vid Tammerfors universitet som elev till Björn Pettersson, författade bland annat monografierna *Speciesproblemet i nusvenskt språkbruk I–II* (1977b) och *Lexemen bana, plan* (1980), som båda kom ut i institutionsserien. (Se även kapitel 3.2.1 ovan.)

3.4 Lektorer

3.4.1 *Ordinarie lektorer*

Ämnet nordiska språk har under årens lopp haft fem lektorat som grundats eller dragits in enligt följande: 1.8.1964 (nordisk filologi, tjänst 252), 1.9.1965 (nordisk filologi, tjänst 253), 1.9.1966 (nordisk filologi, tjänst 330; tjänsten indragen 30.11.1995)⁹, 1.9.1970 (svenska språket, tjänst 337) och 1.8.1973 (nordisk filologi, tjänst 332).

De första ordinarie anställda var Kaarina Hosiaisuusluoma på lektorat I, Kaj Wikström på lektorat II och Heikki Meriläinen på det så kallade biträdande lektoratet i lägre löneklass, alla utnämnda från och med den 1 augusti 1968.¹⁰

År 2004 har ämnet tre och ett halvt lektorat kvar. Kari Leinonen (253) och Leena Leinonen (337) innehar de två inhemska lektoraten. Det tredje lektoratet (332), som är avsett för en infödd sverigesvensk, innehas sedan 1999 av Carl-Eric Johansson från Uppsala. Det fjärde lektoratet (252), som i skrivande stund är obesatt, är gemensamt för ämnena nordiska språk och översättningsvetenskap (svenska)¹¹ från och med 2003.

FL, socionom Kaarina Hosiaisuusluoma 1968–1991

FL, FD Kaj Wikström 1968–1978

FK, FL Heikki Meriläinen 1968–1983

FL Kari Leinonen 1975–

FK Leena Leinonen 1976–

⁹ Tjänsten, som var avsedd för grannspråksundervisning, skulle innehas av en infödd dansk eller norrman.

¹⁰ I den här historiken görs ingen åtskillnad mellan den högre och lägre löneklassen utan båda behandlas som jämbördiga lektorat.

¹¹ FL Marja Kivilehto arbetar som ordinarie lektor i översättningsvetenskap (svenska).

FL, FD Antti J. Pitkänen 1979–1981 (tjänstledig hela tiden)
FK, FL Christina Melin (Melin-Köpilä) 1983–1990, 1992–1995
FL Martti Heino 1984–1985 (tillträdde inte)
FL Anita Löfman 1986–1988
Cand. mag., cand. philol. Søren Hvenekilde (1989–1993, tillträdde inte)¹²
FK, FD Håkan Åbrink 1992–2001
FM Carl-Eric Johansson 1999–

3.4.2 Tillförordnade lektorer

FM, FL, socionom Kaarina Hosiaisuus 1964–1968
FK, FL Kaj Wikström 1965–1968
FK Heikki Meriläinen 1966–1968
FK Tuula-Helkky Svanov 1967–1990
HuK, FK, ekonom Irene Rytövuori 1970–1974
FK Raimo Nuutinen 1972–1976
FK Anita Löfman 1973–1982
FM Eija Gustafsson 1975–1976
FK Antti J. Pitkänen 1976–1977
FM Pirkko Lampinen 1976
FK Leena Leinonen 1976
FK Kristiina Hakala 1978–1981
FK Eero Välikangas 1982
FK Håkan Åbrink 1982–1984
FK Lena Thunberg 1982

¹² Det lektorat som Anita Löfman innehaft omvandlades till ett nordiskt lektorat 1989. Tjänsten lades ned som en sparåtgärd på grund av att Søren Hvenekilde som hade utnämnts inte tillträdde tjänsten utan hela tiden var tjänstledig. Att ämnet förlorade det nordiska lektoratet 1995 var ett hårt slag för den nordiska profilering som man satsat mycket på. Sedan dess har undervisning i norska och danska skötts i form av timpläro- undervisning. Tidigare kunde man t.ex. ta grund- och ämnesstudier i norska och grundstudier i danska. Studerandena kan förkorva sig i nordiska grannspråk och kulturer t.ex. genom nordiska språk- och litteraturkurser, språkpraktik eller diverse utbytesprogram (t.ex. Nordliks).

FK Eva Leffler 1983
FM Heikki Kalliosaari 1983–1984
FL Martti Heino 1984–1986
FM Virpi Inkinen 1984–1985
FK Tapani Karplund 1984–1987
FM Ulf Nilsson 1985, 1988
Fil. stud. Sirkku Latomaa 1986
FM Carl-Eric Johansson 1986–1987, 1993, 1998–1999
FK Monika Wirkkala 1987
FK Ulla Hämmäläinen 1987
FK Bertil Olin 1988, 1989–1990, 1995–1997
Cand. mag. Jørgen Gjedsted 1988
Cand. mag. Jesper Nødgaard 1988
Cand. mag. Jan Svennevig 1989
Cand. mag. Brian Gronemann 1989–1990
Mag. philol. Randi Brenden 1990–1991
FL Christian Hecht 1990–1992
FK Antti Ylikiiskilä 1991
FK Fredric Tengström 1991–1992
FK Magnus Lundberg 1991–1992
Cand. mag. Carsten Høgh 1991–1992
FK Benny Ryd 1992–1993
Cand. philol. Kjersti Markali 1992–1993
FM Gunnar Gårdemar 1993–1994
FK Kim Bill Nielsen 1993–1995
FK Torsten Winald 1994–1995
FK Mikko Kuronen 1994–1995
Cand. philol. Bjørn Jacobsen 1995–1996, 1997
FK Anna Sjöstrand 1997–1998, 2000–2001
Cand. mag. Gitte Svanov 1997, 2001
Cand. philol. Oskar Vistdal 1998, 2000, 2001
FK Styrbjörn Järnegard 2001–2004

3.5 Assisterer

3.5.1 *Ordinarie assisterer*

En assistentur i nordisk filologi (tjänst 529) grundades samtidigt som professuren, den 1 januari 1965. Ämnets nuvarande assistent FM Harry Lönnroth är den förste assistenten ”i nordiska språk”, han utnämndes för en treårsperiod från och med den 1 mars 2004. Hans specialområden är svensk språkhistoria och textfilologi (se t.ex. Lönnroth 2003c; Messenius 2004).

Ämnets personal 27.4.2004. Från vänster: Kari Leinonen, Gunilla Harling-Kranck, Harry Lönnroth, Carl-Eric Johansson, Kristina Nikula och Leena Leinonen. Foto: Erkki Karén.

FK Tuula-Helkky Svanov 1966–1972
FK, merkonom Tuula-Riitta Seppänen 1972–1978
FK, FL, DK Anita Löfman 1978–1986
FM Ulla Härkönen (Hannonen) 1987–1992
FM, FL Kaisa Alanen 1993–2003
FM Harry Lönnroth 2004–

3.5.2 Tillförordnade assistenter

FK Tuula-Riitta Somiska (Seppänen) 1965–1966, 1969, 1981
FK Tuula-Helkky Svanov 1966
HuK Pirkko Tainio 1974
FK Heikki Kalliosaari 1982–1983
FL Risto Moisio 1982
FK Tapani Karplund 1983–1984
FM Ulla Härkönen (Hannonen) 1984–1986
HuK Joni Sallila 1986
Fil. stud. Kaisa Alanen 1988–1990
FM Riitta Huikkonen 1989–1990
HuK Riitta Marikainen 1989–1990, 1992
FK Tanja Tuominen 1991–1992
FK Mikko Kuronen 1995
FM Sari Harju-Ontto 1999
FM Harry Lönnroth 2000, 2001, 2003, 2004
Fil. stud. Tarja Ahonen 2001, 2002, 2003

3.6 Timlärare

Fil. stud. Berit Lindblom (senare folkskolläraren Jokinen) (norska)
1965, 1966, 1969, 1970, 1972, 1973
F.d. timläraren Agnete Wolf (danska) 1966, 1967, 1968
Amanuensis, universitetsadjunkt Bent Søndergaard (danska)
1970
Läraren Lis Rømer (danska) 1971

FK Hans Furuby (uppgift om åren saknas)
FK Hans Jørgen Boe (danska) 1973–1975, 1982–1989
FK Kristiina Hakala 1979–1988
FL Antti J. Pitkänen 1979–1980
KK Wenche Kajander-Peltonen (norska) 1982–1984
FK Håkan Åbrink 1982
FK Tuula-Helkky Svanov 1982–1984
Cand. philol. Hans Kristiansen (norska) 1984–1989
FM Ulf Nilsson 1984–1985
FM Lars Gustafsson 1985–1986
FM Monika Wirkkala 1986–1987
FK Tapio Peltola 1986, 1989–1990
Mag. philol. Svein Lie (norska) 1987
FM Git Claesson-Pipping 1987–1988
FM Anne Heith 1988–1991
HuK Kari Huhtala 1989–1990, 1991–1992
FK Ulla Bjartmar 1991–1992
FK Torsten Winald 1993–1994
Cand. mag. Jacob Twistman Jørgensen (danska) 1998–2000
Cand. philol. Oskar Vistdal (norska) 2002, 2003, 2004
Cand. mag. Gitte Svanov (danska) 2002, 2003, 2004
FL Kaisa Alanen 2003–2004
FM Päivi Karinko 2004

4 Lärdomsprov

Den första avhandlingen pro gradu i nordisk filologi – *Arkipäiväiset ja kansanomaiset sanat Björn-Erik Höijerin romaanissa "Parentation"*¹³ – författades, undantagsvis på finska, 1966 av studerande Ulla Ajula (Kampman). Den första licentiatavhandlingen granskades året därpå

¹³ 'Vardagliga och folkliga ord i Björn-Erik Höijers roman *Parentation*.'

(Kaarina Hosiaislouma 1967) och den första doktorsavhandlingen ett årtionde senare (Kaj Wikström 1977).

4.1 Doktorsavhandlingar

Under årens lopp har två akademiska avhandlingar i nordisk filologi/nordiska språk lagts fram för offentlig granskning i Tammerfors: en på 1970-talet och en på 1990-talet. 1960-, 1980- och 2000-talet saknar sina doktorsavhandlingar. Antalet doktorsavhandlingar beror delvis på att licentianderna sällan har fortsatt sina forskarstudier till doktorsgraden och på att ämnets lektorer främst varit inriktade på undervisning. Inte heller ämnets tidigare assistenter har ännu fört sina avhandlingsprojekt i hamn. Att arbetsmarknaden varit gynnsam för färdiga magistrar i nordiska språk har delvis haft sin inverkan på antalet licentiat- och doktorsavhandlingar. I slutet av 1990-talet inledde professor Nikula dock en satsning på forskarutbildning: 2004 har ämnet ett tiotal doktorander som skriver sina avhandlingar om ämnen allt från Ekenäs stads dombok för 1600-talet till den svenske arbetarförfattaren Kurt Salomonson. Doktoranderna i text-bild bildar för övrigt en egen forskargrupp inom ämnet.

Lektor, FL Kaj Wikström blev ämnets första doktor i Tammerfors. Han framlade den 26 mars 1977 sin avhandling *Begreppsältet kroppsövning. Semantiska studier i svenskt idrottspråk* för offentlig granskning. Professor Carl-Eric Thors från Helsingfors universitet, som haft många sakkunniguppdrag i Tammerfors, fungerade som opponent och professor Björn Pettersson, som också hade varit Wikströms handledare, som kustos (för ett kort omnämnande av Wikströms avhandling se Thors 1977; se även Svensson 1988:19). Wikström hade behandlat samma tema i sin licentiatavhandling *Studier i svenskt fotbollsspråk från begynnelsen till våra dagar* (1968). I

sin avhandling om idrottsspråkets semantik behandlar Wikström ord som *kroppsrörelse, kroppsövning, öva, träning, tränare, träna, lek, leka, gymnastik, sport, idrott* med flera. Huvudvikten i Wikströms analys ligger på 1800-talet, det århundrade då det här särspråket kom till.

Lektor, FK Håkan Åbrink blev ämnets andra doktor, en av få sverigesvenska nordister som disputerat i Finland. Han disputerade för doktorsgraden den 4 december 1998 på avhandlingen "*Gomorrön, Stockholm.*" *Radioprät som stil, genre och samtal med lyssnaren* (1998). Opponenten var professor Ib Poulsen (Danmarks Lærerhøjskole, Köpenhamn) och docent Juhani Sarsila (idé- och lärdoms historia, Tammerfors). Professor Antti J. Pitkänen, Åbrinks handledare för avhandlingen, fungerade som kustos (för en recension av Åbrinks avhandling se Poulsen 2000).

Syftet med Åbrinks avhandling är att beskriva en radiodiskjockeys språk och uppträdande i 1990-talets Stockholm. Hans material består av en korpus med inspelningar från 15 radiostationer under åren 1994–1995, sammanlagt 70 timmar radioprät som innehåller också musik och nyhetsprogram. Åbrinks kvalitativa analys av materialet är tudelad: ett dramaturgiskt perspektiv på interaktion (i Erving Goffmans tappning) och ett retoriskt på begreppet *ethos*. Beståndsdelarna i en diskjockeys *ethos* analyserar Åbrink med utgångspunkt i rationalitet eller sunt förnuft (*phronesis*), karaktär (*areté*) och goodwill (*eunoia*). Åbrinks analys av diskjockeys *ethos* visar att betydelsen av rationalitet är överlägen, det vill säga att de fakta som presenteras är tveksamma och imponerande på ett visst sätt. Åbrinks avhandling visar ytterligare att diskjockeys karaktär styrs av dennes vilja att verka ungdomlig, positiv och uppriktig. Diskjockeys goodwill visar sig som en kontakt med lyssnaren: diskjockeyn uttrycker alltid sin empati och allmänna hjälpsamhet gentemot lyssnaren. (Åbrink 1998:V.) Såväl Wikströms som Åbrinks avhandlingar bedömdes med betyget magna cum laude approbatur.

Utöver de nämnda avhandlingarna har två av de licentiatavhandlingar som skrivits i Tammerfors resulterat i en doktorsavhandling vid andra universitet. Sirpa Koironen, som licentierade i Tammerfors 1988, disputerade vid Stockholms universitet 1992. Den undersökning som Mikko Kuronen i sin helhet genomfört vid Tammerfors universitet framlades vid Jyväskylä universitet 2000. Eero Mustila, Tammerforslicentiat från 1970, blev i sin tur pedagogie doktor vid Helsingfors universitet 1990. Därtill kommer Heikki Meriläinen, som redan 1977 licentierat i Tammerfors, och som disputerade tjugo år senare vid Joensuu universitet men som under årens lopp hade hunnit byta avhandlingsämne (Meriläinen 1997).

4.2 Licentiatavhandlingar

Nio nordister har avlagt filosofie licentiatexamen med nordisk filologi/nordiska språk som huvudämne vid Tammerfors universitet. Under 1960-, 1970- och 1980-talen har två licentiatavhandlingar skådat dagens ljus och under 1990-talet tre.

Efter bara två år efter det att ämnet grundats i Tammerfors lade ämnets första lektor Kaarina Hosiaisluoma fram den första licentiatavhandlingen för granskning. Hennes avhandling bär titeln *Prosastilen hos Sigbjørn Obstfelder i belysning av samtida svenska och danska prosaverk* (1967). Redan följande år, 1968, granskades Kaj Wikströms licentiatavhandling *Studier i svenskt fotbollsspråk från begynnelsen till våra dagar*. På 1970-talet fullbordades Eero Mustilas *Syntaktiska och stilistiska studier över Viktor Rydbergs skönlitterära prosa* (1970) och Heikki Meriläinens *Alkoholen i svensk skönlitteratur från Strindberg till våra dagar. En terminologisk och stilistisk studie* (1977). Båda arbetena var delvis skönlitterärt förankrade. På 1980-talet granskades assistent Anita Löfmans *Om utformningen av lagbudens förutsättningar*

i nutida svensk lag (1981) – den sista avhandlingen med professor Pettersson som handledare – och Sirpa Koiranens *Språkspel i bruk. Musikrecensioner som kulturella manifestationer och kommunikationsformer* (1988).

Under 1990-talet fullbordade tre av ämnets doktorander sina licentiatavhandlingar. Den första var FM Tuula Latva-Karjanmaa vars licentiatavhandling från 1996 är betitlad *Kvinnan i brytningstid mellan hedendom och kristendom. Kvinnans position i den isländska sagan*. Avhandlingen handlar om den nordiska kvinnans roll under förkristen tid. Mikko Kuronens kontrastiv-fonetiska licentiatavhandling *Vokaluttalets akustik i sverigesvenska, finlandssvenska och finska* (1997) är ett resultat av den fonetiska forskning som bedrivits inom ämnet i Tammerfors (forskargruppen Kari Leinonen, Antti J. Pitkänen och Veijo V. Vihanta). Assistent Kaisa Alanens licentiatavhandling fullbordades i slutet av hennes första femårsperiod. Hennes semantiska undersökning *Iterativa, frekventativa och habituella situationer. Studier över upprepningarnas semantik och hur upprepning uttrycks i svenskan* ventilerades i licentiatseminariet 1999. Av ämnets licentiat på 1990-talet har Mikko Kuronen sedermera fullbordat sin doktorsavhandling 2000 (se ovan).

Här kan också nämnas att Christina Melin (Melin-Köpilä), som blev filosofie licentiat vid Helsingfors universitet 1991, skrev sin licentiatavhandling på 1980-talet under sin tid som lektor i Tammerfors (se förteckningen i slutet av boken).

5 Forskningsprojekt

I samband med presentationen av professorerna, biträdande professorerna och lärdomsproven har en hel del forskning redan diskuterats. I det här kapitlet summeras kortfattat de viktigaste forskningsprojekten i ämnet från 1980-talet till 2000-talet. För 1960- och 1970-talens vidkommande kan man inte tala om forskningsprojekt i ordets nu vedertagna bemärkelse.

Det var framför allt följande större forskningsprojekt som pågick i ämnet på 1980-talet: 1) *Finlandssvenska*, 2) *Tammerforssvenska* (delprojekt i det förra) och 3) *Abiturientsvenska*. Ytterligare bedrevs forskning till exempel i nominalfrasen i äldre nysvensk tid och sibilantsystemet i finlandssvenska och sverigesvenska. På 1990-talet var professor Pitkänen's stora satsning uppbyggandet av textkorporus *SF-Data95*, en kontrastiv svensk-finsk text- och morfologikorpus i databas på cirka 300 000 ord (se Pitkänen 1997). Arbetet hann dessvärre inte fullbordas före hans pensionering. På 2000-talet pågår inom ämnet två forskningsprojekt som leds av professor Kristina Nikula: *Text, bild, samhälle* (se Nikula 2004) och *EU-svenska* (se Kristina Nikulas publikationsförteckning i Lönnroth 2003a). Till projekten finns anknutna både pro graduskribenter och doktorander.

Högre seminariet, som sammanträder regelbundet, har letts av ämnets professorer och ämnet har genom åren haft många internationella kontakter och besök av ett flertal nordiska gästföreläsare. Forskarseminarierna hålls i regel i det seminariebibliotek som nordiska språk förfogar över. Våren 2004 donerade professor emeritus Antti J. Pitkänen över 500 band ur sitt forskningsbibliotek till humanistiska fakulteten. Samlingen Pitkänen finns deponerad i seminariebiblioteket. Så länge institutionen var inhyst på Pyynikki arrangerades ofta postseminarier på den närbelägna restaurang Nathalie.

6 Publikationsserier och konferenser

Nordiska språk har en egen publikationsserie, *Nordistica Tamperensia* (NOTAM), som grundades av professor Antti J. Pitkänen 1995. Till och med år 1995 hette serien *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi*. Serien var gemensam för institutionens två huvudämnen nordisk filologi och slavisk filologi. Nordisk filologi gav ut nio volymer mellan 1977 och 1990. Den nya serien NOTAM, som redigeras av ämnets professorer, är indelad i två underavdelningar: serie A för monografier och artikelsamlingar, serie B för läromedel och övrigt undervisningsmaterial. (Se bilaga 1.) Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, dit nordiska språk numera hör, har från och med 2003 en egen publikationsserie (referee), *Tampere Studies in Language, Translation and Culture*, som kommer ut på Tampere University Press med cirka en volym årligen. I Tammerfors universitets publikationsserie *Acta Universitatis Tamperensis* utges bland annat doktorsavhandlingar.

Ämnet har under årens lopp stått värd för fyra större vetenskapliga sammankomster. Den första sammankomsten för *Svenskan i Finland* hölls på Pyynikki i Tammerfors den 12 och 13 oktober 1989. Utöver plenarföredraget ”Språket i sociokulturell kontext” av professor Els Oksaar¹⁴ (Hamburg) hölls tio sektionsföredrag under seminariet (publicerade i Nikula & Pitkänen 1990). Efter Tammerforskonferensen har *Svenskan i Finland* blivit en etablerad konferensserie som med jämna mellanrum samlar de finländska nordisterna för att dryfta aktuella frågor inom forskningen. År 2003 hade Tammerfors universitet igen turen att stå som arrangör för konferensen *Svenskan i Finland*. Jubileumskonferensen, den åttonde sammankomsten i raden,

¹⁴ Els Oksaars föredrag väckte uppståndelse och debatt, bland annat i *Hufvudstadsbladet*, eftersom hon hävdade att finlandssvenskan borde betraktas som ett eget språk.

anordnades i Tammerforshuset den 16 och 17 oktober 2003. Denna gång hölls ett plenarföredrag ("Svenska utifrån") av professor Christer Lindqvist (Greifswald)¹⁵ och ett ("Det ständiga livet i språket: att som diktare bruka ord") av professor Torsten Pettersson (Uppsala), som till ämnets första professor Björn Pettersson. På detta vis ville ämnet uppmärksamma forskningen i såväl lingvistik som litteratur inom nordiska språk, något som många av konferensdeltagarna uppskattade. (Se vidare Lönnroth 2003b; bidragen från *Svenskan i Finland 8* publiceras i Alanen & Johansson & Lönnroth & Nikula, under utgivning.)

Håkan Åbrinks intresse för retorik tog sig också uttryck i en konferens kring temat. Den 27 och 28 oktober 2000 arrangerade han tillsammans med Antti och Sirpa Koironen samt Juhani Sarsila konferensen *Språk, kultur och retorik*. Konferensen, som arrangerades på Tammerfors universitets kulturforskningsstation i Virrois (Virrat), samlade ett tjugotal deltagare från Finland, Sverige och Estland. De ämnen som behandlades under de två konferensdagarna varierade från den klassiska retoriken till dess moderna tillämpningar: de 11 föredrag som hölls under konferensen publicerades i en konferensvolym (se Koironen & Koironen & Sarsila & Åbrink 2002). För Åbrink spelade retorik och radiospråk (t.ex. i den finlandssvenska radio *X3M*) en viktig roll inom hans forskning under tiden i Tammerfors.

Professor Nikulas forskning i samspelet text–bild resulterade i den första konferensen i nordiska språk *Text, bild, samhälle*, anordnad i Tammerforshuset den 15 och 16 augusti 2002. Forskare från Sverige, Norge, Danmark och Finland deltog med eller utan föredrag. Som plenarföredragshållare medverkade professor Göran Sonesson från Lund och docenten, sedermera professor Mikko Lehtonen från Tam-

¹⁵ Jämför *Svenskan i Finland 1* då Els Oksaar från Tyskland fungerade som plenarföredragshållare.

merfors (föredragen på denna konferens finns publicerade i Nikula & Alanen & Lönnroth 2004).¹⁶

7 Administration, lokaler och ämnesföreningar

Till en början utgjorde ämnet nordisk filologi en egen institution vid universitetet. En ny institutionsindelning ägde rum 1975 som innebar att språkämnen (med undantag för finska och översättningsvetenskap) sammanslogs i två institutioner, Institutionen för filologi I och Institutionen för filologi II. Nordisk filologi hamnade i den senare tillsammans med det andra huvudämnet slavisk filologi och biämnet romersk litteratur och latin. Den här institutionsindelningen varade till och med 2001 då Institutionen för språk- och översättningsvetenskap grundades. I den nya storinstitutionen ingår alla språkämnen vid Tammerfors universitet. Institutionen satsar starkt på forskning och forskarutbildning och traditionella ämnes- och språkgränser har överskridits på ett fruktbart sätt.

På kansliet har från och med Institutionens för filologi II dagar arbetat kanslisten Päivi Alava (1976–1980) och avdelningssekreteraren Maija Louhivaara (1980–)¹⁷ samt senare också amanuens Tiina Harjula (1990–) vilka tagit hand om de ärenden som angår nordiska språk.

¹⁶ 15–16.3.2001 arrangerade ämnet i samarbete med Föreningen för nordisk filologi doktorandmötet *Forskarträff för nordister* i Tammerfors. Under de två dagarna ventilerades de finländska doktorandernas forskningsplaner under ledning av FD Margareta Svahn som inbjuden sakkunnig.

¹⁷ Maija Louhivaara handhade dock Päivi Alavas tjänst oavbrutet från och med 30.8.1978 till sin utnämning 1980. Alava avgick 28.8.1980.

Åren 1964–1983 fanns ämnet på Kalevantie 4 i C-flygeln i universitetets huvudbyggnad, ritad av arkitekten Toivo Korhonen (1960). Tjugoårsperioden 1983–2003 tillbringade ämnet i skuggan av världens högsta moränås i stadsdelen Pyynikki i det kulturhistoriskt värdefulla hus som tidigare hört till Tammerfors Tekniska läroverk. I huset på Pyynikintie 2 fanns alla språkämnen (förutom finskan), den pedagogiska fakulteten och ett pedagogisk-språkvetenskapligt filialbibliotek. Enligt legenden spökade det på Pyynikki: ledaren för de röda, Hugo Salmela, hade omkommit i huset under inbördeskriget 1918. Med anledning av den kusliga händelsen arrangerade ämnesföreningen för språkämnen *Lexica* varje höst en *Hugo*-fest för gulnäbbarna. Nordisternas egen ämnesförening *Nordklubben* (från och med 2003 *Svenssonit*) har också legat bakom olika tillställningar, speciellt de årliga *Höstfest* och *Luciafest* har varit populära. *Nordklubben* företog också ett antal exkursioner i de nordiska länderna.

I början av höstterminen 2003 återkom ämnet till universitetets huvudcampus, den här gången till B-delen av den splitternya byggnaden Pinni¹⁸ (Kanslerinrinne 1), ritad av arkitekten Antti Katajamäki (2003).

8 Framtidsperspektiv

På 2000-talet står ämnet åter inför nya utmaningar i och med den så kallade Bologna-processen som skall träda i kraft höstterminen 2005. En internationell utvärdering av universitetets forskning kommer också att genomföras under 2003–2004. Ett ökat samarbete,

¹⁸ Namnet *Pinni* hänvisar till Otavala spinneriskola (1759–1767), det så kallade *Spinni*, som grundades av Hans Henrik Boije på Hatanpää gård.

eventuell samgång, med ämnet översättningsvetenskap (svenska) inom universitetet hör till ämnets framtida planer. Inom ramen för det nationella nätverket för nordisterna Nordistnät fortsätter kontakten med de finländska systerinstitutionerna. Kontaktnätet utökas från hösten 2004 med institutionen Skandinavistika i Tammerfors estniska vänort Tartu samt med svenskämnet vid universitetet i Tallinn.

Källor

- Kertomus Tampereen yliopiston toiminnasta 1.8.1984–31.12.1985.* Tampere 1987.
- Kertomus Tampereen yliopiston toiminnasta vuodelta 1986–1989.* Tampere 1987–1990.
- Kertomus Tampereen yliopiston toiminnasta vuodelta 1991–1992.* Tampere 1992–1993.
- Tampereen yliopisto. Toimintakertomus 1975–1984.* Tampere 1977–1985.
- Tampereen yliopisto. Vuosikertomus XXXXI–L (1965–1975).* Tampere 1967–1976.
- Tampereen yliopiston ohjelma 1966–1974.* Tampere 1966–1973.
- Tampereen yliopiston opetusohjelma 1974–2004.* Tampere 1974–2003.
- Yhteiskunnallinen Korkeakoulu. Vuosikertomus XXXIX–XXXX (1963–1965).* Tampere 1964–1966.
- Yhteiskunnallisen Korkeakoulun ohjelma 1964–1966.* Tampere 1964–1965.

Litteratur

- Alanen, Kaisa & Johansson, Carl-Eric & Lönnroth, Harry & Nikula, Kristina (red.) (under utgivning), *Svenskan i Finland* 8. (Nordistica Tamperensia A:5.) Tammerfors: Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet.
- Bergroth, Hugo & Pettersson, Björn (1968), *Högsvenska. Kortfattad hjälprenda vid undervisningen i modersmålet.* Nionde omarbetade upplagan. Helsingfors: Söderströms.
- Festskrift till Björn Pettersson 29.12.1979 (1979).* (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 4.) Tammerfors.
- Harling-Kranck, Gunilla (1990), *Namn på åkrar, ängar och hagar.* (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 565.) Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Harling-Kranck, Gunilla (1998), *Från Pyttis till Nedervetil. Tjugonio dialektprov från Nyland, Åboland, Åland och Österbotten.* (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 610.) Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

- Huldén, Lars (1990), "Något om nordistikens historia vid Helsingfors universitet." I: Saari, Mirja & Huldén, Lars & Björklund, Kristina & Kukkonen, Pirjo (red.), *Nordistik i 150 år. Undervisning och forskning i nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet 1840–1990*. (Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:13.) Helsingfors. S. 43–71.
- Kaarninen, Mervi & Harjula, Minna & Sipponen, Kauko (2000), *Murros ja mielikuva. Tampereen yliopisto 1960–2000*. Tampere: Tampereen yliopisto/Vastapaino.
- Karlsson, Fred & Enkvist, Nils Erik (2000), "Kielitieteet." I: Tommila, Päiviö (toim.), *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Helsinki: WSOY. S. 225–295.
- Koironen, Sirpa (1992), *Språk, musik och kultur. En studie av hur språkbruket i musikrecensioner speglar kulturella värderingar*. (Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet 36.) Stockholm.
- Koironen, Antti & Koironen, Sirpa & Sarsila, Juhani & Åbrink, Håkan (red.) (2002), *Språk, kultur och retorik*. (TUTKIVI 27.) Tampere: Tampereen yliopiston Virtain kulttuurintutkimusasema.
- Kristiansen, Hans & Lundebj, Einar (1998), *Akkurat – sa nordmannen*. (Nordistica Tamperensia B:1.) 2., rev. opplag. Revidert og redigert av Antti J. Pitkänen. Tammerfors: Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet.
- Kuronen, Mikko (2000), *Vokaluttalets akustik i sverigesvenska, finlandssvenska och finska*. (Studia Philologica Jyväskyläensia 49.) Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Leinonen, Kari & Pitkänen, Antti J. (1982), "Tammerforsvenska. Om bakgrunden till en fonetisk kartläggning av en sekundär finlandssvensk språkgemenskap." I: Saari, Mirja & Tandefelt, Marika (red.), *Svenskans beskrivning 13*. (Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B:6.) Helsingfors. S. 199–213.
- Leinonen, Kari & Pitkänen, Antti J. & Vihanta, Veijo V. (1982), "Rikssvenskt och finlandssvenskt ljudsystem ur perceptionssynpunkt." I: Sirviö, Pertti (toim.), *XFonetikan päivät Tampereella 20.–21.3.1981*. (Folia Fennistica & Linguistica 7.) Tampere. S. 163–218.
- Lönnroth, Harry (red.) (2003a), *Från Närpesdialekt till EU-svenska. Festskrift till Kristina Nikula*. Tampere: Tampere University Press.

- Lönnroth, Harry (2003b), "Nordistjubiläum i Tammerforshuset." I: *Tammerfors Aktuell* 18/2003. S. 4–5.
- Lönnroth, Harry (2003c), "Domboksutgivningen i Finland. En kritisk översikt." I: *Arkiv för nordisk filologi* 118. S. 179–196.
- Lönnroth, Harry (under utgivning), "Antti J. Pitkänens bibliografi." I: *Folkmålsstudier* 43.
- Meriläinen, Heikki (1997), *Konnektorer i bruk. Finska abiturienters inläraresvenska ur ett textlingvistiskt och språkkontrasterande perspektiv*. (Joensuu yliopiston humanistisia julkaisuja 20.) Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Messenius, Johannes (2004) [ca 1629], *Suomen riimikronikka*. Toimittaneet ja suomentaneet Harry Lönnroth ja Martti Linna. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 913.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mustila, Eero T. (1990), *Finska gymnasieelevers motivation för, attityder till och intresse för svenska*. (Tutkimuksia 125.) Helsinki: Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos.
- Nikula, Kristina (1979), *Dialektal väderleksterminologi. Ordfältsstudier i Närpes-dialekten*. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Philologiae Scandinavicae Upsaliensia 15.) Uppsala.
- Nikula, Kristina (1985), "Skyltspråk – några iakttagelser." I: Pitkänen, Antti J. (red.), *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi* 11. Tammerfors. S. 7–60.
- Nikula, Kristina (1988), *Om närpesdialekten. Språket i kommunfullmäktige och Ordspråk och talesätt*. Närpes.
- Nikula, Kristina (2004), "Text, bild, samhälle. En projektskiss." I: Nikula, Kristina & Alanen, Kaisa & Lönnroth, Harry (red.), *Text, bild, samhälle*. (Nordistica Tamperensia A:4.) Tammerfors: Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet. S. 9–37.
- Nikula, Kristina & Pitkänen, Antti J. (red.) (1990), *Svenskan i Finland. SiF rapport 1. Seminariet i Tammerfors 12–13 okt. 1989*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 14.) Tammerfors.
- Nikula, Kristina & Alanen, Kaisa & Lönnroth, Harry (red.) (2004), *Text, bild, samhälle*. (Nordistica Tamperensia A:4.) Tammerfors: Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet.
- Pettersson, Björn (1952), "Bildliga naturmotiv i Topelius' lyrik." I: *Historiska och Litteraturhistoriska Studier* 27–28. S. 1–135.

- Pettersson, Björn (1959), *Stilstudier i de svenska landskapslagarna*. (Studier i nordisk filologi 49.) Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Pettersson, Björn (1961), "Nominal satsbildning i Mikael Lybecks prosa." I: *Studier i nordisk filologi* 51:2. 38 s.
- Pettersson, Björn (red.) (1962), *Språkbruk och språkvård*. Utgiven av Svenska språkvårdsnämnden i Finland under redaktion av Björn Pettersson. Helsingfors: Schildts.
- Pettersson, Björn (1978), *Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska I*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 2.) Tammerfors.
- Pettersson, Björn (1979), *Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska II*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 3.) Tammerfors.
- Pitkänen, Antti J. (1979), *Binominala genitiviska hypotagmer i yngre nysvenska*. (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 484. Humanistiska avhandlingar 1.) Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Pitkänen, Antti J. (1980), *Vad språkfelen berättar. Felanalys av finska invandrarelevers fria skriftliga framställning*. (SPRINS-projektet 5.) Göteborg: Göteborgs universitet.
- Pitkänen, Antti J. (1982a), "Interlingua-studier – teori och praktik." I: Pitkänen, Antti J. (red.), *Interlingua-studier I*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 7.) Tammerfors. S. 1–35.
- Pitkänen, Antti J. (red.) (1982b), *Interlingua-studier I*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 7.) Tammerfors.
- Pitkänen, Antti J. (1983a), "Utgångspunkter för projektet Äldre nysvensk syntax." I: Nyström, Ingegerd & Saari, Mirja (utg.), *Studier i äldre nysvensk syntax I. Allmän del*. (Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet B: 7.) Helsingfors. S. 9–50.
- Pitkänen, Antti J. (1983b), "Om bruket av genitiv i svenskan och finskan." I: Tiisala, Seija (utg.), *Grammatiska kontraster. Problem i svensk grammatik i kontrastiv belysning*. (Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen [AFinLA] julkaisuja 35.) Helsingfors. S. 67–122.
- Pitkänen, Antti J. (red.) (1984), *Interlingua-studier II*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 10.) Tammerfors.

- Pitkänen, Antti J. (red.) (1985a), *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi* 11. Tammerfors.
- Pitkänen, Antti J. (1985b), "Vilken väg för svenskundervisning/nordisk filologi?" I: Pitkänen, Antti J. (red.), *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi* 11. Tammerfors. S. 1–6.
- Pitkänen, Antti J. (1985c), "Studier i Stig Dagermans romanteknik." I: Pitkänen, Antti J. (red.), *Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi* 11. Tammerfors. S. 61–130.
- Pitkänen, Antti J. (1989), "Porten kallas trång eller om syntax och syntaktiska felkällor i fri skriftlig framställning i svenska som främmande språk på gymnasie- och universitetsnivå." I: Gunnarsson, Britt-Louise & Liberg, Caroline & Wahlén, Staffan (utg.), *Skrivande. Rapport från ASLA:s nordiska symposium, Uppsala, 10–12 november 1988*. (ASLA:s skriftserie 2.) Uppsala: ASLA. S. 114–124.
- Pitkänen, Antti J. (red.) (1995), *Bidrag till nordisk litteratur*. (Nordistica Tamperensia A:1.) Tammerfors: Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet.
- Pitkänen, Antti J. (1997), "SF-Data95 – en kontrastiv svensk-finsk text- och morfologikorpus i databas." I: Haapamäki, Saara (red.), *Svenskan i Finland 4*. (Skrifter från Svenska institutionen vid Åbo Akademi 3.) Åbo. S. 153–167.
- Pitkänen, Antti J. (red.) (1999), *Nordiska vindar*. (Nordistica Tamperensia A:2.) Tammerfors: Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet.
- Pitkänen, Antti J. & Kohonen, Viljo (1984), *Johdatus kvantitatiiviseen kielentutkimukseen ja alan atk-sovelluksiin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Poulsen, Ib (2000), "[Recension av] Åbrink, Håkan: 'Gomorrön, Stockholm.' Radioprät som stil, genre och samtal med lyssnaren." I: *Språk och stil* 9/1999. S. 206–209.
- Rasila, Viljo (1973), *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925–1966*. Porvoo/Helsinki: WSOY.
- Sandström, Håkan (1977), *Handelshögskolan vid Åbo Akademi 1927–1977*. (Skriftserie utgiven av Handelshögskolan vid Åbo Akademi A:18.) Åbo.
- Svensson, Jan (1988), "Nordistikens kunskapsintressen." I: Svensson, Jan (red.), *Nordistiken som vetenskap. Artiklar om ämnets historia, teorier och metoder*. Lund: Studentlitteratur. S. 9–30.

- Thors, Carl-Eric (1977), "[Recension av] Wikström, Kaj: Begreppsfältet kroppsövning. Semantiska studier i svenskt idrottspråk (1977)." I: *Språk i Norden 1977*. S. 83.
- Wikström, Kaj (1977a), *Begreppsfältet kroppsövning. Semantiska studier i svenskt idrottspråk*. (Acta Universitatis Tamperensis A:83.) Tampere: Tampereen yliopisto.
- Wikström, Kaj (1977b), *Speciesproblemet i nusvenskt språkbruk I–II*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 1.) Tammerfors.
- Wikström, Kaj (1980), *Lexemen bana, plan*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 5.) Tammerfors.
- Wikström, Kaj (2002), "Pohjoismaisen filologian emeritusprofessori Björn Pettersson." I: *Aikalainen* 13/2002. S. 12.
- Åbrink, Håkan (1998), "*Gomorrön, Stockholm*." *Radioprät som stil, genre och samtal med lyssnaren*. (Acta Universitatis Tamperensis 632.) Tampere: Tammerfors universitet.

Otryckt

- Kutsu kuulemaan niitä julkisia esitelmiä, jotka Yhteiskunnallisen Korkeakoulun kasvatustieteen professori Väinö Juhani Heikkinen ja pohjoismaisen filologian professori Björn Otto Petter Pettersson pitävät virkaanastujaisissaan 27 päivänä lokakuuta 1965 kello 12*. Tampere 1965.
- Kutsu kuulemaan sitä julkista esitelmää jonka Tampereen yliopiston pohjoismaisen filologian professori Antti J. Pitkänen pitää virkaanastujaisissaan 20 päivänä maaliskuuta 1985*. Tampere 1985.
- Leinonen, Kari (1991a), "En krönika vid Kaarinas muckarfest den 30 januari 1991 på cafeterian 'Kahveri' i universitetets huvudbyggnad." 8 s.
- Leinonen, Kari (1991b), "Tapahtumia vuosien varrelta." 12 s.

BILAGA 1. Publikationsserier och utkomna volymer

Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi (till och med 1995)

1. Wikström, Kaj: Speciesproblemet i nusvenskt språkbruk I–II. 1977.
2. Pettersson, Björn: Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska I. 1978.
3. Pettersson, Björn: Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska II. 1979.
4. Festskrift till Björn Pettersson 29.12.1979. 1979.
5. Wikström, Kaj: Lexemen *bana, plan*. 1980.
7. Pitkänen, Antti J. (red.): Interlingua-studier I. 1982.
10. Pitkänen, Antti J. (red.): Interlingua-studier II. 1984.
11. Pitkänen, Antti J. (red.): Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 11. 1985.
14. Nikula, Kristina & Pitkänen Antti J. (red.): Svenskan i Finland. SiF rapport 1. 1990.

Nordistica Tampereusia (NOTAM) (från och med 1995)

Serie A (monografier och artikelsamlingar):

1. Pitkänen, Antti J. (red.): Bidrag till nordisk litteratur. 1995.
2. Pitkänen, Antti J. (red.): Nordiska vindar. 1999.
3. Alanen, Kaisa & Johansson, Carl-Eric & Nikula, Kristina (red.): Från ord till handling. Språkliga, kulturella och historiska artiklar. 2003.
4. Nikula, Kristina & Alanen, Kaisa & Lönnroth, Harry (red.): Text, bild, samhälle. 2004.
5. Alanen, Kaisa & Johansson, Carl-Eric & Lönnroth, Harry & Nikula, Kristina (red.): Svenskan i Finland 8. Under utgivning.

Serie B (läromedel och material):

1. Kristiansen, Hans & Lundebj, Einar: Akkurat – sa nordmannen. Kompendium i norsk. 2. opplag, rev. og red. av Antti J. Pitkänen. 1998.

BILAGA 2. Björn Petterssons tryckta skrifter 1965–1982

Den här publikationsförteckningen upptar professor Björn Petterssons (1919–2002) tryckta skrifter för den period under vilken han innehade professuren i nordisk filologi vid Tammerfors universitet. De skrifter som han skrev före sin professorsutnämning har tidigare – tämligen representativt – förtecknats i inbjudan till hans installationsföreläsning den 27 oktober 1965. Här skall endast nämnas hans två språkspalter i tidningspressen: den ena i *Nya Pressen* på 1950-talet, den andra i *Hufvudstadsbladet* från och med 1957 ("Svenska och osvenska"). Under hela sitt liv var professor Pettersson en aktiv skribent av tidningsartiklar, recensioner och andra artiklar. Ett viktigt publikationsforum för honom var *Finsk Tidskrift*, vars långvarige redaktionssekreterare han var.

Publikationsförteckningen har sammanställts på basis av Tammerfors universitets verksamhetsberättelser som innehåller en förteckning över de publikationer som Björn Pettersson själv årligen rapporterat till universitetet.

1965

1. *Språkbruk och språkvård*. 2 översedda uppl. Utgiven av Svenska språkvårdsnämnden i Finland under redaktion av Björn Pettersson. Helsingfors: Schildts.
2. Stil och språk i affärsbrev. I: *Språkbruk och språkvård*. 2 översedda uppl. Utgiven av Svenska språkvårdsnämnden i Finland under redaktion av Björn Pettersson. Helsingfors: Schildts. S. 41–58.
3. Ostadiga ortnamn. I: *Västra Nyland* 20.7.1965.
4. Rolf Pipping som lärare. I: *Finsk Tidskrift* 10/1965. S. 483–489.
5. Finskans inflytande på svenska. I: *Hufvudstadsbladet*, oktober 1965 (utan datum).

6. Suomen vaikutus ruotsin kieleen. I: *Aamulehti*, oktober 1965 (utan datum).

Ytterligare två språkartiklar i *Hufvudstadsbladet* (2.1.1965 och 5.3.1965) och en språkspalt i tidskriften *Skolnytt* (2/1965 och 6/1965).

1966

7. Levande Runebergsord. I: *Finsk Tidskrift* 3/1966. S. 136–148.
8. Hur lära sig främmande språk? I: *Hufvudstadsbladet* 7.9.1966.
9. Svenska och osvenska. I: *Hufvudstadsbladet* 23.9.1966.

1967

10. Salami och Zulamith. I: *Jublakirja Kauko Kyyrön täyttäessä 60 vuotta 24.11.1967*. (Acta Universitatis Tamperensis A:18. Kirjallisuuden laitoksen julkaisuja 1.) Tampere: Tampereen yliopisto. S. 174–187.

1968

11. Bergroth, Hugo & Pettersson, Björn: *Högsvenska. Kortfattad hjälpreda vid undervisningen i modersmålet*. 9:e omarbetade uppl. Helsingfors: Söderströms. 106 s.
12. Finlandssvenskan av i går och i dag. I: *Tammerfors Aftonblad* 30.1.1968.

Ytterligare ”några smärre tidningsartiklar” under läsåret 1968–1969.

1970

13. Runeberg och Topelius som centrallyriker. I: *Finsk Tidskrift* 4/1970. S. 173–185.

1971

14. Några utländska lånord i finlandssvenskan. I: *Språkvård* 1/1971. S. 13–15.

15. »miste du en stå dig tusen åter.» I: Huldén, Lars & Thors, Carl-Eric (red.), *Festskrift till Olav Ahlbäck 27.3.1971*. (Studier i nordisk filologi 58.) Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland. S. 230–236.

Ytterligare ”nägra smärre tidningsartiklar” under läsåret 1970–1971.

1972

16. Kärleksord i tilltal. I: *Västra Nyland* 4.7.1972.
17. Svenska mot engelska. I: *Västra Nyland* 16.7.1972.
18. Man och du. I: *Västra Nyland* 13.8.1972.
19. Ett fyrtiotal finlandismer med exempel ur tidningspressen 1955–1965. I: *Folkmålsstudier* 21. 16 s.

1973

20. Förnamn i tilltal. I: *Västra Nyland* 11.7.1973.
21. Förnamnens känslövärde. I: *Västra Nyland* 21.7.1973.

1974

22. Finska i svenskan. I: *Språkvård* 1/1974. S. 14–15.
23. Främmande finesser i språket. I: *Västra Nyland* 27.2.1974.

1977

24. *Språkbruk och språkvård*. Under redaktion av Björn Pettersson och Mikael Reuter. 3:e omarbetade uppl. Helsingfors: Schildts.
25. Stil och språk i affärsbrev. I: *Språkbruk och språkvård*. Under redaktion av Björn Pettersson och Mikael Reuter. 3:e omarbetade uppl. Helsingfors: Schildts. S. 67–84.

1978

26. *Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska I*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 2.) Tammerfors. 110 s.

1979

27. *Spridda studier i svenska, särskilt finlandssvenska II*. (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet, nordisk filologi 3.) Tammerfors. 60 s.
28. Sku. I: *Språkvård* 4/1979. S. 30–32.

1980

29. Sandels och hans burduse adjutant. I: Ahlbäck, Olav & Huldén, Lars & Zilliacus, Kurt (red.), *Festskrift till Carl-Eric Thors 8.6.1980*. (Studier i nordisk filologi 62.) Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 218–221.

1981

30. Ryska i nutida svenska. I: *Finsk Tidskrift* 1/1981. S. 18–27.

1982

31. Русские элементы в современном шведском языке. [Russkie elementy v sovremennom švedskom jazyke.] I: *Исследования по русскому языку*. [Issledovanija po russkomu jazyku.] (Skrifter utgivna av Institutionen för filologi II vid Tammerfors universitet 6.) Tampere. S. 61–72.
32. Ryska i nutida svenska. I: *Språkvård* 1/1982. S. 11–16.